

॥ बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम् ७१-८० ॥

.. bRihatpArAsharahorAshAstram.h 71-80 ..

sanskritdocuments.org

August 2, 2016

.. bRihatpArAsharahorAshAstram.h 71-80 ..

॥ बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम् ७१-८० ॥

Document Information

Text title : bRihatpArAsharahorAshAstram.h 71-80
File name : par7180.itx
Category : jyotiSha
Location : doc_z_misc_sociology_astrology
Language : Sanskrit
Subject : philosophy/hinduism/religion
Transliterated by : Ahto Jarve ajarve at fms30.cca.rockwell.com
Proofread by : Ahto Jarve ajarve at fms30.cca.rockwell.com
Latest update : November 1, 2010
Send corrections to : Sanskrit@cheerful.com
Site access : <http://sanskritdocuments.org>

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted for promotion of any website or individuals or for commercial purpose without permission.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

August 2, 2016

sanskritdocuments.org

॥ बृहत्पाराशरहोराशास्त्रम् ७१-८० ॥

अथाऽष्टवर्गायुर्द्याध्यायः ॥ ७१ ॥

अथात्रायुः प्रवक्ष्येऽहमष्टवर्गसमुद्भवम् ।
दिनद्वयं विरेभायां रेभायां सार्धवासरम् ॥ १ ॥
दिनमेकं द्विरेभायां त्रिरभायां दिनार्धकम् ।
वेदतुल्यासु रेभासु सार्धसप्तदिनं स्मृतम् ॥ २ ॥
द्विवर्षं पञ्चरेभासु षड्रेभासु यतुःसमा ।
षड्वर्षं सप्तरेभासु वसवोऽष्टासु वत्सराः ॥ ३ ॥
अेवं यदागतायुः स्यात् सर्वभेदसमुद्भवम् ।
तदर्धं स्कुटमायुः स्यादष्टवर्गभवं नृणाम् ॥ ४ ॥

अथ समुदायाष्टकवर्गाध्यायः ॥ ७२ ॥

द्वादशारं लिभेच्यकं जन्मलज्जादित्थैर्युतम् ।
सर्वाष्टकङ्कलान्यत्र संयोज्य प्रतिभं न्यसेत् ॥ १ ॥
समुदायाभिधानोऽयमष्टवर्गः प्रकथ्यते ।
अतः इलानि जातानां विज्ञेयानि द्विजोत्तम ॥ २ ॥
त्रिंशाधिकङ्कला ये स्यू राशयस्ते शुभप्रदाः ।
पञ्चविंशादितिंशान्तङ्कला मध्यङ्कला स्मृताः ॥ ३ ॥
अतः क्षीणङ्कला ये ते राशयः कष्टदुःखदा ।
शुभे श्रेष्ठङ्कलान् राशीन् योजयेन्मतिमान्नरः ॥ ४ ॥
कष्टराशीन् सुकार्येषु वर्जयेद् द्विजसत्तम ।
श्रेष्ठराशिगतः भेटः शुभोऽन्यत्राऽशुभप्रदः ॥ ५ ॥
तन्वादिव्ययपर्यन्तं दृष्ट्वा भाङ्कलानि वै ।
अधिके शोभनं ज्ञेयं हीने हानिं विनिर्दिशेत् ॥ ६ ॥
मध्ये मध्यङ्कलं ब्रूयाद् तत्तद्भावसमुद्भवम् ।
मध्यात् इलाधिके लाभो लाभात् क्षीणगतोव्ययः ॥ ७ ॥
लज्जं इलाधिकं यस्य भोगवानर्थवान् हि सः ।
विपरीतेन दारिद्र्यं भवत्येव न संशयः ॥ ८ ॥

एशावटिह भावानां कृत्वा भंडत्रयं बुधः ।
 पश्येत् पापसमाहुं भंडे कष्टकरं वदेत् ॥ ८ ॥
 सौम्यैर्युक्तं शुभं ब्रूयान्मिश्रैर्मिश्रफलं यथा ।
 क्रमाद् बाल्याद्यवस्थासु भंडत्रयफलं वदेत् ॥ १० ॥
 रेभाभिः सप्तभिर्युक्ते मासे मृत्युभयं नृणाम् ।
 सुवर्णं विंशतिपलं दद्यात् द्वौ तिलपर्वतौ ॥ ११ ॥
 रेभाभिरष्टभिर्युक्ते मासे मृत्युभयो नरः ।
 असत्फलविनाशाय दद्यात् कर्पूरजं तुलाम् ॥ १२ ॥
 रेभाभिर्मवभिर्युक्ते मासे सर्पभयं वदेत् ।
 अश्वैश्चतुर्भिः संयुक्तं रथं दद्याच्छुभाप्तये ॥ १३ ॥
 रेभाभिर्दशभिर्युक्ते मासे शस्त्रभयं तथा ।
 दद्याच्छुभफलवाप्यै कवयं वज्रसंयुतम् ॥ १४ ॥
 अभिशापभयं यत्र रेभा रुद्रसमा द्विज ।
 टिक्पलस्वर्णघटितां प्रदद्यात् प्रतिमां विधोः ॥ १५ ॥
 युक्ते द्वादशरेभाभिर्जले मृत्युभयं वदेत् ।
 सशस्यभूमिः विप्राय दत्त्वा शुभफलं भवेत् ॥ १६ ॥
 विश्वप्रमितरेभाभिव्याघ्रान्मृत्युभयं तथा ।
 विष्णोर्हिरण्यगर्भस्य दानं कुर्याद्युभाप्तये ॥ १७ ॥
 शत्रुप्रमितरेभाभिर्युक्ते मासे मृतेर्भयम् ।
 वराहप्रतिमां दद्यात् कनकेन विनिर्मिताम् ॥ १८ ॥
 तिथितिश्च नृपाद् भीतिर्दद्यात् तत्र गजं द्विज ।
 रिष्टं षोडशभिर्दद्यात् मूर्तिं कल्पतरोस्तथा ॥ १९ ॥
 सप्तेन्दुभिव्याधिभयं दद्यात् घेनुं गुडं तथा ।
 कलहोदष्टेन्दुभिर्दद्याद् रत्नगोभूरिरण्यकम् ॥ २० ॥
 अङ्गेन्दुभिः प्रवासः स्याच्छान्तिं कुर्याद् विधानतः ।
 विंशत्या बुद्धिनाशः स्याद् गणेशं तत्र पूजयेत् ॥ २१ ॥
 रोगपीडैकविंशत्या दद्याद् धान्यस्य पर्वतम् ।
 यमाश्विभिर्बन्धुपीडा दद्यादादर्शकं द्विज ॥ २२ ॥
 त्रयोविंशत्रिसंयुक्ते मासे क्लेशमवाप्नुयात् ।
 सौवर्णं प्रतिमां दद्याद्रवेः सप्तपलैर्बुधः ॥ २३ ॥

वेदाश्विभिर्बन्धुहीनो दद्याद् गिदशकं नृपः ।
सर्वरोगविनाशार्थं जपहोमादिकं यरेत् ॥ २४ ॥
धीहानिः पञ्चविंशत्या पूज्या वागीश्वरी तदा ।
षड्विंशत्याऽर्थहानिः स्यात् स्वर्णं दद्याद्वियक्ष्णः ॥ २५ ॥
तथा य सप्तविंशत्या श्रीसुक्तं तत्र संजपेत् ।
अष्टविंशतिसंयुक्ते मासे मासे हानिश्च सर्वथा ॥ २६ ॥
सूर्यहोमश्च विधिना कर्तव्यः शुभकांक्षिभिः ।
अकोनत्रिंशता यापि चिन्तव्याकुलितो भवेत् ॥ २७ ॥
धृतवस्त्रसुवर्णानि तत्र दद्यात् वियक्ष्णः ।
त्रिंशता पूर्णधान्याप्तिरिति ज्ञातकनिर्णयः ॥ २८ ॥
त्रिंशाधिकामी रेभामिर्धनपुत्रसुभाप्तयः ।
यत्वारिंशाधिकामिश्च पुष्यश्रीरुपयीयते ॥ २९ ॥
अष्टवर्गेषु ये शुद्धास्ते शुद्धाः सर्वकर्मसु ।
अतोऽष्टवर्गसंशुद्धिरनेष्या सर्वकर्मसु ॥ ३० ॥
तावन्नोयरमन्वेष्यं यावन्न प्राप्यतेऽष्टकम् ।
अष्टवर्गो तु सम्प्राप्ते गोचरं विङ्गलं भवेत् ॥ ३१ ॥

अथ रश्मिङ्गलाध्यायः ॥ ७३ ॥

अथ रश्मीन् प्रवक्ष्यामि गृहाणां द्विजसत्तम ।
दिन् नवेष्विषुसप्ताष्टशराः स्वोच्ये करो रवेः ॥ १ ॥
नीय भं यान्तरे प्रोक्ता रश्मयश्चानुपात्तः ।
नीयोनं तु ग्रहं भाधाधिकं यकाद्विशोधयेत् ॥ २ ॥
स्वीयरश्मिहतं षड्भिर्भजेत् स्यू रश्मयः स्वकाः ।
अपरैरत्र संस्कारविशेषः कथितो यथा ॥ ३ ॥
स्वोच्यमे ते त्रिगुणिताः स्वत्रिकोणे द्विसंगुणाः ।
स्वमे त्रिध्ना द्विसंभक्ता अधिमित्रगृहे तथा ॥ ४ ॥
वेदध्ना रामसंभक्ता मित्रमे षड्गुणास्ततः ।
पञ्चभक्तास्तथा शत्रुगृहे येद् दलिताः कराः ॥ ५ ॥
अधिशत्रुगृहे द्विध्नाः पञ्चभक्ताः समे समाः ।

शनिशुक्रौ विना ताराग्रहा अस्ते गता यति ॥ ५ ॥
 विरश्मयो भवन्त्येवं ज्ञेयाः स्पष्टकरा द्विज ।
 रश्मियोगवशादेवं इलं वाय्यं विचक्षणैः ॥ ७ ॥
 अेकादि पञ्चपर्यन्तं रश्मिसंख्या भवेद्यदि ।
 दरिद्रा दुःखसंतप्ता अपि जाताः कुलोत्तमे ॥ ८ ॥
 परतो दशकं यावत् निर्धना भारवासकाः ।
 स्त्रीपुत्रगृहहीनाश्च जायन्ते मनुजा भुवि ॥ ९ ॥
 अकादशस्वल्पपुत्राः स्वल्पवित्ताश्च मानवाः ।
 द्वादशस्वल्पवित्ताश्च धूर्ता मूर्खाश्च निर्बलाः ॥ १० ॥
 यौर्यकर्मरता नित्यं येत् त्रयोदश रश्मयः ।
 यतुर्दशसु धर्मात्मा कुटुम्बानां य पोषकाः ॥ ११ ॥
 कुलोचितक्रियासक्तो धनविद्यासमन्वितः ।
 रश्मिभिः पञ्चदशभिः सर्वविद्यागुणान्वितः ॥ १२ ॥
 स्ववंशमुभ्यो धनवानित्याह भगवान् विधिः ।
 परतश्च कुलेशाना बहुभृत्या कुटुम्बिनः ॥ १३ ॥
 कीर्तिमन्तो जनैः पूर्णाः सर्वे य सुम्भिनः कृमात् ।
 पञ्चाशज्जनपालश्चेत्कविंशतिरश्मयः ॥ १४ ॥
 दानशीलः कृपायुक्तो द्वाविंशतिसुरश्मिषु ।
 सुभयुक् सौम्यशीलश्चेत् त्रयोविंशतिरश्मयः ॥ १५ ॥
 आत्रिंशत् परतः श्रीमान् सर्वसत्त्वसमन्वितः ।
 राजप्रियश्च तेजस्वी जनैश्च बहुभिर्वृतः ॥ १६ ॥
 अत उर्ध्वं तु सामन्तश्चत्वारिंशत् करावधि ।
 जनानां शतमारभ्य सहस्रावधिपोषकः ॥ १७ ॥
 अत उर्ध्वन्तु भूपालः पंचाशत् करिणावधि ।
 तत उर्ध्वकरैर्विप्र यकवर्ती नृपो भवेत् ॥ १८ ॥
 अेवं प्रसूतिकालोत्थनभोगकरसम्भवम् ।
 कुलकमनुसारेण जातकस्य इलं वदेत् ॥ १९ ॥
 क्षत्रियश्चकवर्ती वैश्यो राजा प्रजायते ।
 शूद्रश्च सधनो विप्रो यज्ञकर्मक्रियारतः ॥ २० ॥
 उच्यन्निमुजभेटस्य कराः पुष्टइलप्रदाः ।

नीयाभिमुभभेटस्य ततो न्यूनइलप्राः ॥ २१ ॥
सर्वेषामेव भेटानामेवं रश्मिवशाद्द्विज ।
शुभं वाऽप्यशुभं यापि इलं भवति देहिनाम् ॥ २२ ॥
रश्मिज्ञानं विना सम्यक् न इलं ज्ञातुमर्हति ।
तस्माद्रश्मीन् प्रसाध्यैव इलं वाच्यं विचक्षणैः ॥ २३ ॥

अथ सुदर्शनयकइलाध्यायः ॥ ७४ ॥

अथोच्यते मया विप्र रहस्यं ज्ञानमुत्तमम् ।
जगतामुपकाराय यत् प्रोक्तं ब्रह्मण स्वयम् ॥ १ ॥
यकं सुदर्शनं नाम यद्रशात् प्रस्कृतं इलम् ।
नृणां तन्वादिभावानां ज्ञातुं शक्नोति दैववित् ॥ २ ॥
जन्मतो मृत्युपर्यन्तं वर्षमासदिनोद्धवम् ।
शुभं वाऽप्यशुभं सर्वं तच्छृणुष्वैकमानसः ॥ ३ ॥
अककेन्द्रोद्धवं रभ्यं लिपेद् वृत्तत्रयं द्विज ।
ब्राह्मणं यत् तत् कुर्याद् भवेदेवं सुदर्शनम् ॥ ४ ॥
तत्राद्यवृत्ते लज्जाद्या भावा लेभ्याः सभेयराः ।
तद्गर्ध्ववृत्ते यन्द्राय भवाः भेटसमन्विताः ॥ ५ ॥
तद्गर्ध्ववृत्ते सूर्याय क्मात् भवा ग्रहान्विताः ।
अेवमेकैकभावेऽत्र भवेद्भानां त्रयं त्रयम् ॥ ६ ॥
अत्र तु प्रथमो भावो लज्जेऽरविभिर्युतः ।
तं प्रकल्प्य तनुं त्वग्रे ज्ञेया भावा धनादयः ॥ ७ ॥
तत्र तत्र ग्रहस्थित्या ज्ञेयं तत्तत्कलं ब्रुषैः ।
तनुभावे शुभः सूर्यो ज्ञेयोऽन्यत्राशुभप्रदः ॥ ८ ॥
पापोऽपि स्वोच्यराशिस्थो न भवत्यशुभप्रदः ।
अेवं शुभाऽशुभं दृष्ट्वा तत्तद्भावइलं वदेत् ॥ ९ ॥
यो भावः स्वामिसौम्याभ्यां युक्तो दृष्टोऽयमेधते ।
पापैर्दृष्टो युतो यो वा तस्य हानिः प्रजायते ॥ १० ॥
ज्ञेयं सग्रहभावस्य ग्रहयोगसमं इलम् ।
अग्रहस्य तु भावस्य ग्रहदृष्टिसमं इलम् ॥ ११ ॥
शुभैरेव शुभं पापैर्शुभं मिश्रभेयरैः ।

शुभाधिके शुभं ज्ञेयमशुभं त्वशुभाधिके ॥ १२ ॥
 अथं भावेषु भेटानां योगं दृष्टिं विलोक्य य ।
 तारतम्येन वाय्यानि इलानि द्विजसत्तम ॥ १३ ॥
 यत्र नैव गृहः कश्चिन्न दृष्टि कस्यचिद् भवेत् ।
 तदा तद्भावजं ज्ञेयं तत्स्वामिवशतः इलम् ॥ १४ ॥
 शुभोऽपि शुभवर्गेषु ह्यधिकेष्वशुभप्रदः ।
 पापोऽपि शुभवर्गेषु ह्यधिकेषु शुभप्रदः ॥ १५ ॥
 स्वभोऽयस्य शुभस्यात्र वर्गा ज्ञेयाः शुभवाहाः ।
 शत्रोः क्रूरस्य नीयस्य षड्वर्गा अशुभप्रदाः ॥ १६ ॥
 अथं सर्वेषु भेटेषु भवेच्चपि द्विजोत्तम ।
 शुभाशुभत्वं सञ्चिन्यत ततस्तत्फलमाटिशेत् ॥ १७ ॥
 यदा सुदर्शनादेव इलं सिद्ध्यति देहनाम् ।
 तदा किं मुनिभिः सर्वैर्लज्जादेव इलं स्मृतम् ॥ १८ ॥
 धृति म संशयो जातस्तं छेत्तुमर्हति ।
 पृथग्भगौ यदाऽर्केन्दू लज्जादन्यत्र संस्थितौ ॥ १९ ॥
 तदा सुदर्शनाय्यकात् इलं वाय्यं विचक्षणीः ।
 अकमे द्वौ त्रयो वा येत् तदा लज्जात् इलं वदेत् ॥ २० ॥
 अथ विप्र प्रवक्ष्येऽहं प्रतिवर्षादिजं इलम् ।
 अस्मात् सुदर्शनादेव दशान्तरदशावशात् ॥ २१ ॥
 तन्वाद्यैर्वर्षमास्सार्धद्विकघसान् प्रवर्तयेत् ।
 भवेशादिद्वादशानां दशा वर्षेषु कल्पयेत् ॥ २२ ॥
 तदाद्यन्तर्दशास्तद्गन्मासादौ तद्दलैः इलम् ।
 तं तं भावं प्रकल्प्याङ्कं तत्तन्वादिजं द्विज ॥ २३ ॥
 तत् तल्लज्जात् केन्द्रकोषाष्टमे सौम्याः शुभप्रदाः ।
 यत्र भावे सैहिकेयो भवेत् तद्भावहानिकृत् ॥ २४ ॥
 पापा वा यत्र बहवस्तत्तद्भावविनाशनम् ।
 विरिञ्चारिशुभैः पापैस्त्रिषडायस्थितैः शुभम् ॥ २५ ॥
 अथं प्रत्यब्दमासादौ भावानां इलयिन्तनम् ।
 द्वादशानां दशाऽवृत्त्या दशाश्रायुषि यिन्तयेत् ॥ २६ ॥
 अथं सुदर्शनाय्यकाद् वर्षमासादिजं इलम् ।

ज्ञात्वा तथाष्टवर्गोत्थमुभाभ्यां इलनिर्णयः ॥ २७ ॥

उभयत्र समत्वे हि सम्पूर्णां तत् इलं वदेत् ।

विषमत्वे यदाधिक्यं तत्इलं य बलकृमात् ॥ २८ ॥

अथ पंचमहापुरुषलक्षणध्यायः ॥ ७५ ॥

अथ वक्ष्याम्यहं पञ्चमहापुरुषलक्षणम् ।

स्वलोच्यगतकेन्द्रस्थैर्बलिभिश्च कृशादिभिः ॥ १ ॥

कृमशो रुयको भद्रो हंसो मालव्य एव य ।

शशश्चैते व्युधैः सर्वैर्महान्तः पुरुषाः स्मृताः ॥ २ ॥

दीर्घाननो महोत्साहो स्वच्छकान्तिर्महाबलः ।

यारुर्भूर्नीलकेशश्च सुरुरिश्च रणप्रियः ॥ ३ ॥

रक्तश्यामोऽरिहन्ता य मन्त्रविद्योरनायकः ।

कूरोभर्ता मनुष्याणां क्षामाऽङ्घ्रिश्चपूजकः ॥ ४ ॥

वीणावज्रधनुःपाशवृषयकङ्कितः करे ।

मन्त्राभियारकृशली दैर्घ्ये यैव शतांगुलः ॥ ५ ॥

मुग्रदैर्घ्यसमं मध्यं तस्य विज्ञैः प्रकीर्तितम् ।

तुल्यस्तुलासहस्रेण रुयको द्विजपुङ्गव ॥ ६ ॥

भुनक्ति विन्ध्यसह्याद्रिप्रदेशं सप्ततिं समाः ।

शत्रेण वह्निना वापि स प्रयाति सुरालयम् ॥ ७ ॥

शाईलप्रतिभह् पीनवक्षा गजगतिः पुमान् ।

पीनाजानुभुजः प्राज्ञश्चतुरस्रश्च योगवित् ॥ ८ ॥

सात्त्विकः शोभनांघ्रश्च शोभनश्मश्रुसंयुतः ।

कामी शङ्खगदायकशरकृञ्जरयिहकैः ॥ ९ ॥

ध्वजलाङ्गलयिहैश्च यिहितांघ्रिकराम्भुजः ।

सुनासश्शास्त्रविद् धीरः कृष्णाङ्घ्रितकेशभृत् ॥ १० ॥

स्वतन्त्रः सर्वकार्येषु स्वजनप्रीणनक्षमः ।

औश्वर्यं भुञ्जते यास्य नित्यं मित्रजनैः परैः ॥ ११ ॥

तुलया तुलितो भारप्रमितः स्त्रीसुतान्वितः ।

सक्षेमो भूपतिः पाति मध्यदेशं शतं समाः ॥ १२ ॥

हंसो हंसस्वरो गौरः सुमुज्जतनासिकः ।
 श्लेष्मलो मधुपिङ्गाक्षो रक्तवर्णनभः सुधीः ॥ १३ ॥
 पीनगण्डस्थलो वृत्तशिराः सुयरणो नृपः ।
 मत्स्याऽङ्कुशधनुःशंभकञ्जभट्वाङ्गयिक्कैः ॥ १४ ॥
 यिक्कतांघ्रिकरः स्त्रीषु कामार्तो नैति तुष्टताम् ।
 षष्ठस्वत्यंगुलो दैर्घ्ये जलकीडारतः सुभी ॥ १५ ॥
 गङ्गायमुनयोर्मध्यदेशं पाति शतं समाः ।
 वनान्ते निधनं याति लुक्त्वा सर्वसुभं लुवि ॥ १६ ॥
 समौष्ठः कृशमध्यश्च यन्द्रकान्तिरुयिः पुमान् ।
 सुगन्धो नातिरक्ताङ्गो न ह्रस्वो नातिदीर्घकः ॥ १७ ॥
 समस्वच्छरदो हस्तिनाद आशानुबाहुधृक् ।
 मुभं विश्वांगुलं दैर्घ्ये विस्तारे य दशाङ्गुलम् ॥ १८ ॥
 मालव्यो मालवाभ्यं य देशं पाति ससिन्धुकम् ।
 सुभं सप्ततिवर्षान्तं लुक्त्वा याति सुलालयम् ॥ १९ ॥
 तनुद्विजमुभः शूरो नातिह्रस्वः कृशोदरः ।
 मध्ये क्षामः सुजंघश्च मतिमान् पररन्ध्रवित् ॥ २० ॥
 शक्तो वनाद्रिदुर्गेषु सेनानीर्दन्तुरः शशः ।
 यंयलो घातुवादी य स्त्रीशक्तोऽन्यधानान्वितः ॥ २१ ॥
 मालावीणामृदङ्गाऽस्त्ररेभाङ्कितकरांघ्रिकः ।
 लूपोऽयं वसुधा पाति श्रवन् भाद्रिसमाः सुभी ॥ २२ ॥

अथ पंचमहाभूतइलाध्यायः ॥ ७५ ॥

अथ पञ्चमहाभूतच्छायाज्ञानं वदामि ते ।
 ज्ञायते येन भेटानां वर्तमानदशा बुधैः ॥ १ ॥
 शिपिभूभाम्बुवातानामधिपा मङ्गलादयः ।
 तत्तद्दलावशाञ्जेयं तत्तद्भूतत्वं इलम् ॥ २ ॥
 सभले मङ्गले वह्निस्वभावो जायते नरः ।
 बुधे महीस्वभावः स्यादाकाशप्रकृतिर्गुरौ ॥ ३ ॥
 शुके जलस्वभावश्च मारुतप्रकृतिः शनौ ।
 मिश्रैर्मिश्रस्वभावश्च विज्ञेयो द्विजसत्तम ॥ ४ ॥

सूर्ये वह्निस्वभावश्च जलप्रकृतिको विधौ ।
स्वदशायां ग्रहाश्छायां व्यंजयन्ति स्वभूतजाम् ॥ ५ ॥
क्षुधार्तश्चपलः शूरः कृशः प्राज्ञोऽतिभक्षणः ।
तीक्ष्णो गौरतनुर्मानो वह्निप्रकृतिको नरः ॥ ६ ॥
कर्पूरोत्पलङ्घान्घादयोभोगी स्थिरसुभी बली ।
क्षमावान् सिंहनादश्च महीप्रकृतिको नरः ॥ ७ ॥
शब्दार्थवित् सुनीतिज्ञो प्रगल्भो ज्ञानसंयुतः ।
विवृतास्योऽतिदीर्घश्च व्योमप्रकृतिसम्भवः ॥ ८ ॥
कान्तिमान् भारवाही य प्रियवाक् पृथिवीपतिः ।
बहुमित्रा मूढविद्वान् जलप्रकृतिसम्भवः ॥ ९ ॥
वायुतत्त्वाधिको दाता क्रोधी गौरोऽटनप्रियः ।
भूपतिश्च दुराधर्षः कृशाङ्गो जायते जनः ॥ १० ॥
स्वर्णदीप्तिः शुभा दृष्टिः सर्वकार्यार्थसिद्धिता ।
विजयो धनलाभश्च वह्निभायां प्रजायते ॥ ११ ॥
धृष्टगन्धः शरीरे स्यात् सुस्निग्धनभ्रमन्तता ।
धर्मार्थसुभलाभश्च भूमिच्छाया यदा भवेत् ॥ १२ ॥
स्वय्या गगनजा छाया वाक्पटुत्वप्रदा भवेत् ।
सुशब्दश्रवणोद्भूतं सुभं तत्र प्रजायते ॥ १३ ॥
मूढता स्वस्थता देहे जलच्छाया यदा भवेत् ।
तदाऽभिष्टरसस्वादसुभं भवति देहिनः ॥ १४ ॥
मालिन्यं मूढता दैत्यं रोगश्च पवनोद्धवाः ।
तदा य शोकसन्तापौ वायुच्छाया यदा भवेत् ॥ १५ ॥
अेवं इलं बुधैर्ज्ञेयं सबलेषु कुजादिषु ।
निर्बलेषु तथा तेषु वक्तव्यं व्यत्ययाद् द्विज ॥ १६ ॥
नीयशत्रुभगैश्चापि विपरीतं इलं वदेत् ।
इलाप्तिरभलैः भेटैः स्वप्नयिन्तासु जायते ॥ १७ ॥
तद्दुष्टइलशान्त्यर्थमपि याज्ञातजन्मनाम् ।
इलपक्त्या दशा ज्ञेया वर्तमाना नभःसदाम् ॥ १८ ॥

अथ सत्त्वादिगुणइलाध्यायः ॥ ७७ ॥

अथो गुणवशेनाहं कथयामि इलं द्विज ।
सत्त्वग्रहोदये जातो भवेत्सत्त्वाधिकः सुधीः ॥ १ ॥
रजःभेदोदये विज्ञो रजोगुणसमन्वितः ।
तमःभेदोदये भूर्जो भवेज्जातस्तमोऽधिकः ॥ २ ॥
गुणसाम्ययुतो जातो गुणसाम्यभगोदये ।
अेवं यतुर्विधा विप्र जायन्तो जन्तवो भुवि ॥ ३ ॥
उत्तमो मध्यमो नीच उदासीन एति क्रमात् ।
तेषां गुणानहं वक्ष्ये नारदारिप्रभाषितान् ॥ ४ ॥
शमो दमस्तपः शौचं क्षान्तिरार्जवमेव य ।
अलोभः सत्यवादित्वं जने सत्त्वाधिके गुणाः ॥ ५ ॥
शौर्यं तेजो धृतिर्दाक्ष्यं युद्धे याऽप्यपलायनम् ।
साधूनां रक्षणं येति गुणा ज्ञेया रजोऽधिके ॥ ६ ॥
लोभश्चासत्यवादित्वं जाड्यमालस्यमेव य ।
सेवाकर्मपटुत्वंय गुणा अते तमोऽधिके ॥ ७ ॥
कृषिकर्मणि वाणिज्ये पटुत्वं पशुपालने ।
सत्यासत्यप्रभाषित्वं गुणसाम्ये गुणा एमे ॥ ८ ॥
गतैश्च लक्ष्णैर्लक्ष्य उत्तमो मध्यमोऽधमः ।
उदासीनश्च विप्रेऽहं तं तत्कर्मणि योजयेत् ॥ ९ ॥
द्वाभ्यामेकोऽधिको यश्च तस्याधिक्यं निगद्यते ।
अन्यथा गुणसाम्यं य विज्ञेयं द्विजसत्तम ॥ १० ॥
सेव्यसेवकयोरेवं कन्यकावरयोरपि ।
गुणैः सदृशयोरेव प्रीतिर्भवति निश्चला ॥ ११ ॥
उदासीनोऽधमस्यैवमुदासीनस्य मध्यमः ।
मध्यमस्योत्तमो विप्र प्रभवत्याश्रयो मुटे ॥ १२ ॥
अतोऽवरा वरात् कन्य सेव्यतः सेवकोऽवरः ।
गुणैस्ततः सुभोत्पत्तिरन्यथा हानिरेव हि ॥ १३ ॥
वीर्यं क्षेत्रं प्रसूतेश्च समयः सङ्गतिस्तथा ।
उत्तमादिगुणै हेतुर्बलवानुत्तरोत्तरम् ॥ १४ ॥
अतः प्रसूतिकालस्य सदृशी जातके गुणः ।

जायते तं परीक्ष्यैव इलं वाय्यं विचक्षणैः ॥ १५ ॥
कालः सृजति भूतानि पात्यथो संहरत्यपि ।
छन्नरः सर्वलोकानामव्ययो भगवान् विभु ॥ १६ ॥
तच्छक्तिः प्रकृतिः प्रोक्ता मुनिभिस्त्रिगुणात्मिका ।
तथा विभक्तोऽव्यक्तोऽपि व्यक्तो भवति देहिनाम् ॥ १७ ॥
यतुर्धाऽवयवास्तस्य स्वगुणैश्च यतुर्विधः ।
जायन्ते ह्युत्तमो मध्ये उदासीनोऽधमः क्रमात् ॥ १८ ॥
उत्तमे तूत्तमो जन्तुर्मध्येऽङ्गे य मध्यमः ।
उदासीने ह्युदासीनो जायते याऽधमेऽधमः ॥ १९ ॥
उत्तमाङ्गं शरिस्तस्य मध्यमाङ्गमुरःस्थलम् ।
जंघाद्वयौदासीनमधमं पदमुच्यते ॥ २० ॥
एवं गुणवशादेव कालभेदः प्रजायते ।
जातिभेदस्तु तद्वेदाज्जायतेऽत्र यरायरे ॥ २१ ॥
एवं भगवता सृष्टं विभुना स्वगुणैः समम् ।
यतुर्विधेन कालेन जगदेतच्चयतुर्विधम् ॥ २२ ॥

अथ नष्टजातकाध्यायः ॥ ७८ ॥

जन्मकालवशादेवं इलं प्रोक्तं त्वया मुने ।
यज्जन्मसमयोऽज्ञातो ज्ञेयं तस्य इलं कथम् ॥ १ ॥
शुभं वाऽप्यशुभं वापि मनुजस्य पुराकृतम् ।
अस्ति कश्चिद्गुणायश्चेत् तं भवान् वक्तुमर्हति ॥ २ ॥
साधु पृष्टं त्वया विप्र लोकाणुग्रहमानसा ।
कथयामि तव स्नेहात् इलमज्ञातजन्मनाम् ॥ ३ ॥
वर्षायनर्तुमासार्धतिथिनक्षत्रभादिषु ।
यदज्ञातं य तन्मानं ज्ञायते प्रश्नलज्जतः ॥ ४ ॥
प्रश्नाङ्गद्वादशांशर्क्षस्थिते जन्म वदेत् गुरौ ।
अयनं लज्जपूर्वार्धे सौम्यं याम्यं परार्धके ॥ ५ ॥
ऋतुर्लज्जदृकाणर्क्षस्वामिभिः शशिरादयः ।
शनिशुक्रकुजेन्दु जञ्जवैर्गीष्मस्तु भानुना ॥ ६ ॥
अयनर्तुविरोधे तु परिवर्त्याः परस्परम् ।

बुधयन्त्र सुराचार्याः कुजशुक्रशनैश्चरैः ॥ ७॥
 मासो दृक्काणपूर्वार्धपूर्वोऽन्यस्तु परार्धके ।
 अनुपातात् तिथिर्ज्ञेया भास्करांशसमा द्विज ॥ ८ ॥
 तद्गशादिष्टकालो यो जन्मकालसमो हि सः ।
 तत्र ग्रहांश्च भावांश्च ज्ञात्वा तस्य इलं वदेत् ॥ ९ ॥
 गुरुर्द्वादशवर्षैः पुनस्तद्वाशिगो भवेत् ।
 तत् कस्मिन् पर्ययो तस्य ज्ञेयः संवत्सरो मुने ॥ १० ॥
 संवत्सरस्य सन्देहे प्रश्नकर्तुर्द्विजोत्तम ।
 वयोऽनुमानतस्तत्र द्वादश द्वादश क्षिपेत् ॥ ११ ॥
 तत्रापि संशये जाते गुरुर्द्वन्द्वत्रिकोणगः ।
 कल्प्यो वयोऽनुमानेन वत्सरः पूर्ववत् ततः ॥ १२ ॥
 ज्ञात्वा मासं ससूर्यांशं कालज्ञानं कथं भवेत् ।
 भगवन्निति मे ब्रूहि लोकानुग्रहयेतसा ॥ १३ ॥
 सकान्तेरिष्टसूर्याशतुल्येऽङ्घ्रि द्विजसत्तम ।
 रविरौदयिकः साध्यस्तस्येष्टार्कस्य यान्तरम् ॥ १४ ॥
 कलीकृत्य स्वषष्णिघ्नं स्फुटार्कगतिभाजितम् ।
 लब्धंघट्यादिमानं यत् तावान् सूर्योदयात् परम् ॥ १५ ॥
 पूर्वं जन्मेष्टकालो हि क्माज् ज्ञेयो विपश्चिता ।
 साधितौदयिकादर्कादिष्टेऽर्केऽनिकहीनके ॥ १६ ॥

अथ प्रव्रज्यायोगाध्यायः ॥ ७८ ॥

अथ विप्र प्रवक्ष्यामि योगं प्रव्रज्यकाभिधम् ।
 प्रव्रजन्ति जना येन सम्प्रदायान्तरं गृह्णात् ॥ १ ॥
 यतुरादिभिरेकस्थैः प्रव्रज्या बलिभिः समाः ।
 रव्यादिभिस्तपस्वी य कपाली रक्तवस्त्रभृत् ॥ २ ॥
 ऐकदण्डी यतिश्चक्रधरो निर्गन्धिकः क्मात् ।
 ज्ञेया वीर्याधिकस्यैव सभलेषु बहुष्वपि ॥ ३ ॥
 सूर्येणाऽस्तं गतास्ते येऽपि वीर्यसमन्विताः ।
 अदीक्षितास्तदा ज्ञेया जनास्तद्गतभक्तयः ॥ ४ ॥

अस्तंगता निर्बलाश्चेत् सबलश्च रविर्यदा ।
तदा रविभवा ज्ञेया प्रव्रज्या द्विजसत्तम ॥ ५ ॥
जन्मभेशोऽन्यभेदैश्चेद्दृष्टः शनिमीक्षते ।
तयोर्बलवशात्तत्र प्रव्रज्यामाप्नुयान्नरः ॥ ६ ॥
निर्बलो जन्मभेशश्चेत् केवलेनाङ्किणोक्षितः ।
तदा शनिभवमेव प्रव्रज्यां आप्नुयाज्जनः ॥ ७ ॥
शनिदृक्काणुसंस्थे य शनिभौमनवांशके ।
शनिदृष्टे विधौ ज्ञेया प्रव्रज्या शनिसम्भवा ॥ ८ ॥
कुजादिषु जयी शुक्रः सौम्यगो याम्यगोऽपि वा ।
जयी सौम्यगतश्चान्यः परस्परयुतौ भवेत् ॥ ९ ॥
प्रव्रज्याकारकः भेटो यद्यन्येन पराजितः ।
तदा लब्धां परिव्रज्यां परित्यजति तां पुनः ॥ १० ॥
बहवो जन्मकाले येत् प्रव्रज्याकारका ग्रहः ।
बलतुल्यास्तदा तत्र प्रव्रज्या कतमा भवेत् ॥ ११ ॥
बहवो बलिनश्चेत् स्युः प्रव्रज्याकारका ग्रहः ।
तदा प्राप्नोति सर्वेषां तेषां प्रव्रज्यकां ध्रुवम् ॥ १२ ॥
तत्तद्ग्रहदशाकाले प्रव्रज्यां याति तद्भवाम् ।
त्यक्त्वा गृहीतपूर्वां तामन्यां प्राप्नोति मानवः ॥ १३ ॥
दृष्टेष्विन्द्रिज्यलज्जेषु शनिना नवमे गुरुः ।
राजयोगेऽत्र जातोऽसौ तीर्थिकृन्नदत्र संशयः ॥ १४ ॥
धर्मस्थानगते मन्दे ग्रहदृष्टिविवर्जिते ।
राजयोगेऽत्र यो जातः स राजा दीक्षितो भवेत् ॥ १५ ॥

अथ स्त्रीजातकाध्यायः ॥ ८० ॥

बहुधा भवता प्रोक्तं यज्जातकङ्कलं मुने ।
तन्नारीणां कथं ज्ञेयमिति मे कथयाऽधुना ॥ १ ॥
साधु पृष्टं त्वया विप्र तदपि प्रवदाभ्यहम् ।
स्त्रीणां पुंभिः समं ज्ञेयं इलमुक्तं विपश्चिता ॥ २ ॥
विशेषस्तत्र यो दृष्टः संक्षेपात् कथयामि तत् ।
लज्जे देहङ्कलं तस्याः पञ्चमे प्रसवस्तथा ॥ ३ ॥

सप्तमे पतिसौभाग्यं वैधव्यं निधने द्विज ।
स्त्रीणामसम्भवं यद्यत् तत्फलं तत्पत्नी वदेत् ॥ ४ ॥
लज्जेन् सभमे यस्याः सा नारी प्रकृतिस्थिता ।
कन्योरितगुणोपेता सुशीला शुभलक्षणा ॥ ५ ॥
शुभेक्षितौ सुरूपा य सदा देहसुभान्विता ।
विषमे पुत्रघाकारा दुःशीला पापवीक्षितौ ॥ ६ ॥
पापाढ्यौ य गुणैर्हीना मिश्रे मिश्रफलं वदेत् ।
लज्जेन्द्रोर्यो बली तस्य फलं तस्य विशेषतः ॥ ७ ॥
लज्जेन्द्रोर्यो बली विप्र त्रिंशांशैस्तदधिष्ठितैः ।
ग्रहराशिवशाद् वाय्यं फलं स्त्रीणां विशेषतः ॥ ८ ॥
कन्यैवारगृहे दृष्टा भौमत्रिंशांशके भवेत् ।
दुयरित्रा तथा शौके समाया बोधने स्मृता ॥ ९ ॥
शैवे साध्वी शनौ दासी ज्ञर्क्षे क्रौञ्चे छलान्विता ।
शौके प्रकीर्णकामा सा भौर्घेदशे य गुणान्विता ॥ १० ॥
कलीभाडर्क्यशे सती शैवे क्रौञ्चे दृष्टा सितर्क्षके ।
शौके भ्यातगुणा भौघे कलासु निपुणा भवेत् ॥ ११ ॥
शैवे गुणवती मान्दे पुनर्भूश्चन्द्रमे ततः ।
स्वतन्त्रा कुजत्रिंशांशे शौके य कुलपांसना ॥ १२ ॥
भौघे शिल्पकलाऽभिज्ञा शैवे बहुगुणा शनौ ।
पतिघ्नी यार्कमे क्रौञ्चे वायाला भार्गवे सती ॥ १३ ॥
भौघे पुंश्रेष्ठिता शैवे राज्ञी मान्दे कुलच्युता ।
क्रौञ्चे बहुगुणाऽर्यर्क्षे शौके याप्यसती मता ॥ १४ ॥
भौघे विज्ञानसंयुता शैवेऽनेकगुणान्विता ।
मान्दे याल्परतिः प्रोक्ता दासी क्रौञ्चे तथाऽर्किले ॥ १५ ॥
सुप्रज्ञा य भवेत्शौके भौघे दुःस्था तथा भला ।
शैवे पतिव्रता प्रोक्ता मान्दे नीचजनानुगा ॥ १६ ॥
मन्दे शून्ये शुभादृष्टे पतिः कापुत्रघो भवेत् ।
यरभे य प्रवासी स्यात् क्लीवस्तत्र जामन्दयोः ॥ १७ ॥
सूर्येऽस्तमे पतित्यक्ता बाल्ये य विधवा कुञ्जे ।
शनावशुभसन्धे याति कन्यैव वृद्धताम् ॥ १८ ॥

विधवास्तगतैः पापैः सौम्यैस्तु सधवा सती ।
मिश्रभेटैः पूनर्भूः सा ज्ञेया मिश्रङ्गलान्विता ॥ १८ ॥
मिथोऽशस्थौ सितारौ येदन्यासक्ता तदाऽङ्गना ।
सप्तमे य स्थिते यन्द्रे तदा भर्तुरनुज्या ॥ २० ॥
शुक्रमे शनिमे वापि सेन्दुशुके य लज्जगे ।
मात्रा सह तदा नारी वन्धकी भवति ध्रुवम् ॥ २१ ॥
कुजर्क्षे वा तदंशेऽस्ते स्त्रीलोलः क्रोधनः पतिः ।
बौधर्क्षांशे तथा विद्वान् कलासु निपुणः सुधीः ॥ २२ ॥
जैवे सर्वगुणोपेतः पतिरस्ते जितेन्द्रियः ।
शौके सौभाग्यसंयुक्तः कान्तः स्त्रीजनवल्लभः ॥ २३ ॥
सौरैर्क्षे वाथ सौरांशे वृद्धो मूर्धश्च सप्तमे ।
अतीवामृद्दर्कांशे तद्दृक्षेवाऽतिकर्मकृत् ॥ २४ ॥
अस्ते कर्के तदंशे वा कान्तः कामी मृदुः पतिः ।
मिश्रे मिश्रङ्गलं वाय्यं भांशयोश्च बलकमात् ॥ २५ ॥
सूर्येऽष्टमगते जाता दुःप्रदारिद्र्यसंयुता ।
क्षताङ्गी भेदयुक्ता य भवेद्धर्मपराङ्मुषी ॥ २६ ॥
यन्द्रेऽष्टमगते नारी कुलग्ना कुस्तनी कुदृग् ।
वस्त्राभरणहीना य रोगिणी यातिगर्हिता ॥ २७ ॥
कुजेऽष्टमगते बाला कृशाङ्गी रोगसंयुता ।
विधवा कान्तिहीना य शोकसन्तापदुःखिता ॥ २८ ॥
बुधेऽष्टमगते जाता धर्महीना भयातुरा ।
अभिमानधनैर्हीना निर्गुणा कलहप्रिया ॥ २९ ॥
गुरावष्टमगे बाला विशीला स्वल्पसन्ततिः ।
पृथुवाटकरा पत्या त्यक्ता बह्वशना भवेत् ॥ ३० ॥
शुकेऽष्टमगते जाता प्रमत्ता धनवर्जिता ।
निर्दया धर्महीना य मलिना कपटान्विता ॥ ३१ ॥
शनावष्टमगे जाता दुःस्वभावा मलिभ्रुया ।
प्रवंचनपरा नारी भवेत् पतिसुभोज्जिता ॥ ३२ ॥
राहावष्टमभावस्थे कुरुपा पतिवर्जिता ।
कठोरहृदया रोगैर्युक्ता य व्यभियारिणी ॥ ३३ ॥

शशिशुक्रौ यदा लज्जे मन्दराभ्यां युतौ तदा ।
 बन्ध्या भवति सा नारी सुतले पापदृग्युते ॥ ३४ ॥
 कुंजशेस्तगते सौरिदृष्टे नारी सरुग्मगा ।
 शुभांशे सप्तमे ज्ञेया सुभगा पतिवल्लभा ॥ ३५ ॥
 बुधले लज्जगे सूतौ यन्द्रशुक्युते द्विज ।
 ज्ञेया पितृगृहे नारी सा सर्वसुभसंयुता ॥ ३६ ॥
 लज्जे यन्द्रज्ञशुकेषु बहुसौभ्यगुणान्विता ।
 श्रुव तत्रातिसम्पन्ना पुत्रवित्तसुभान्विता ॥ ३७ ॥
 लज्जादृष्टमगौ स्यातां यन्द्राकौ स्वर्क्षगौ तदा ।
 बन्ध्याऽथ काकबन्ध्या येदेवं यन्द्रबुधौ यदा ॥ ३८ ॥
 शनिमङ्गलले लज्जे यन्द्रमार्गवसंयुते ।
 पापदृष्टे य सा नारी बन्ध्या भवति निश्चयात् ॥ ३९ ॥
 सराहौ सप्तमे सूर्ये पञ्चमे पापसंयुते ।
 शुकेश्वराहवो मृत्यौ मृतापत्या य सा भवेत् ॥ ४० ॥
 शुकेश्व्यावष्टमे सारौ सप्तमे वा कुजो भवेत् ।
 शनिना दृग्युतो नारी गलद्रुर्मा प्रकीर्तिता ॥ ४१ ॥
 पापकर्त्तरिके लज्जे यन्द्रे जाता य कन्यका ।
 समस्तं पितृवंशं य पतिवंशं हिहन्ति सा ॥ ४२ ॥
 ससर्पाग्निजलेशर्क्षे भानुमन्दारवासरे ।
 भद्रातिथौ जनुयस्याः सा विषाभ्या कुमारिका ॥ ४३ ॥
 सपापश्च शुभौ लज्जे द्वौ पापौ शत्रुभस्थितौ ।
 यस्या जनुषि सा कन्या विषाभ्या परिकीर्तिता ॥ ४४ ॥
 विषयोगे समुत्पन्ना मृतवत्सा य दुर्भगा ।
 वस्त्राभरणहीना य शोकसन्तप्तमानसा ॥ ४५ ॥
 सप्तमेशः शुभो वापि सप्तमे लज्जतोऽथवा ।
 यन्द्रतो वा विषं योगं विनिहन्ति न संशयः ॥ ४६ ॥
 लज्जे व्यये सुभे वापि सप्तमे याऽष्टमे कुजे ।
 शुभदृग्योगहीने य पतिं हन्ति न संशयः ॥ ४७ ॥
 यस्मिन् योगे समुत्पन्ना पतिं हन्ति कुमारिका ।
 तस्मिन् योगे समुत्पन्नो पत्नीं हन्ति नरोऽपि य ॥ ४८ ॥

स्त्रीहन्त्रा परिणीता येत् पतिहन्त्री कुमारिका ।
तदा वैधव्ययोगस्य भङ्गो भवति निश्चयात् ॥ ४९ ॥
मिथोऽशस्थौ मिथोदृष्टौ सितार्की वा सितर्क्षके ।
घटांशे लम्बगे नारी प्रदीप्तं मदनानलम् ॥ ५० ॥
संशान्तिं नयति स्त्रीभिः सुभीभिर्भेदनातुरा ।
पराभिः पुरुषाकारस्थितभिर्द्विजसत्तम ॥ ५१ ॥
कुञ्जगुरुशुकैश्च बलिभिः समभे तनौ ।
कुशलाऽनेकशास्त्रेषु सा नारी ब्रह्मवादिनी ॥ ५२ ॥
कूरे सप्तमगे कश्चित् भेयरो नवमे यटि ।
सा प्रव्रज्यां तदाप्नोति पापभेयरसंभवाम् ॥ ५३ ॥
विलम्बादष्टमे सौम्ये पापदृग्योगवर्जिते ।
मृत्युः प्रागेव विज्ञेयस्तस्य मृत्युर्न संशयः ॥ ५४ ॥
अष्टमे शुभपापौ येत् स्यातां तुल्यबलौ यदा ।
सह भर्त्रा तदा मृत्युं प्राप्त्वा स्वर्त्याति निश्चयात् ॥ ५५ ॥

Encoded and proofread by ajarve at fms30.cca.rockwell.com (Ahto Jarve)

.. bRihatpArAsharahorAshAstram.h 71-80 ..
was typeset on August 2, 2016

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

